

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สภาพาสังคมปัจจุบัน ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปมาก เป็นยุคโลกาภิวัตน์ มีการใช้เครื่องมือ ในการสื่อสารที่ทันสมัย ความเจริญทางด้านวัตถุมีมากขึ้น สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสนองความ สะดวกสบาย ส่งผลให้มนุษย์เห็นแก่ตัวมากขึ้น หลงโลกมากขึ้นพระครูโพธิสารคุณอดิศาจารย์ อวาสวัดโพธิ์ ได้กล่าวไว้ว่า “ท่านจะวิ่งตามโลก หรือท่านจะให้โลกวิ่งตามท่าน ถ้าท่านวิ่งหนีโลกโลกก็จะวิ่งตามท่าน หากท่านวิ่งไล่โลก โลกก็จะวิ่งหนีท่าน แล้วท่านจะอย่างไร”^๑ จากการเน้นวัตถุในการพัฒนามากจนเกินไป ทำให้สภาพจิตใจของมนุษย์เสื่อมถอยออกจากความดี เป็นเหตุให้ปัญหาสังคมต่างๆ เกิดขึ้นมากมายประชาชนก็ห่างจากศีลธรรม ดังพุทธทาสภิกขุได้กล่าวไว้ว่า “ศีลธรรมไม่กลับมาโลกจะวินาศ มนุษยชาติจะเลวร้ายกว่าสัตว์เดรัจฉาน มัวหลงเรื่องกินกามเกียติเกลียดคนพาลล้วนคือด้านไม่เหนียวรั้งบังคับใจ”^๒ เป็นการเตือนสติให้เราทั้งเด็กและผู้ใหญ่ไม่ให้ประมาท

แนวทางการแก้ปัญหาชีวิตและการแก้ปัญหาของสังคม พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้มากมายในคัมภีร์พระไตรปิฎก เช่น “อริยมรรคมีองค์ ๘”^๓ สรุปใจความ คือ การศึกษา“ไตรสิกขา”^๔ ประกอบด้วย

(๑) อริศีลสิกขา คือ ระบบของการสำรวมกาย วาจา ไม่ให้ก่อความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคม ทางกายไม่ทำร้ายผู้อื่นทางวาจาไม่ส่อเสียดผู้อื่น รักษากายให้เรียบร้อย

(๒) อริจิตตสิกขา คือ ระบบการสร้างความตั้งมั่นแห่งจิตใจ เพื่อให้เกิดความสงบเป็นการพัฒนาเพื่อยกระดับทางจิตให้มีศักยภาพ

(๓) อริปัญญาสิกขา คือ ระบบการเรียนรู้ด้วยความพินิจพิจารณาให้เห็นตามสภาพความเป็นจริงตามแนวทางแห่งอริยสัจ ๔ คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค ความรู้หรือปัญญาจึงเกิดได้

^๑ พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย กันตสีโล), ธรรมทายาท ชุดที่ ๖, (ขอนแก่น : กลังนาวาวิทยา, ๒๕๕๑), หน้า ๓๒.

^๒ พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), การกลับมาแห่งศีลธรรม, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๓๕), หน้า ๒.

^๓ ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๕.

^๔ ที.ม. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๗๒.

๓ ทางคือ เกิดจากการฟัง เกิดจากการคิดและเกิดจากการภาวนา วิธีการที่ทำให้เกิดความรู้จากการภาวนานี้พระพุทธเจ้าเรียกว่า “วิปัสสนากรรมฐาน”

ศีล สมาธิ และปัญญา ถือว่าเป็นหลักในการแก้ปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ การพัฒนาสังคมต้องเริ่มที่คน การพัฒนาคนต้องเริ่มที่จิต โดยพิจารณาตรวจสอบจิตตนเองอยู่เสมอ การปฏิบัติธรรมเป็นวิธีการฝึกคนให้เจริญองกาม ให้เขาเข้าใจถึงสภาวะธรรมตามที่เป็นจริง จิตที่ได้รับฝึกฝนอบรมเป็นพื้นฐานที่มั่นคงดีแล้วย่อมจะปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายได้อย่างถูกต้อง ก่อให้เกิดความเจริญองกาม สามารถพัฒนาทางกายวาจา และใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นทางไปสู่อิสรภาพและสันติสุขอย่างแท้จริง โดยการสำรวมใจให้มีสติ ดังพุทธพจน์ว่า “ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจถ้าคนมีใจดี ก็จะพูดดีหรือทำ ความดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้น สุขย่อมติดตามเข้าไปเหมือนเงาติดตามตัวเขาไป ฉะนั้น”^๕

การปฏิบัติวิปัสสนานั้น มีประโยชน์ตนโดยตรง เพราะทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติ ได้ดำเนินจิตของตนไปสู่หลักอริยสัจ ๔ อย่างสมบูรณ์ ไม่ว่าจะปฏิบัติควบคู่กันไปกับสมณะหรือไม่ก็ตาม หรือจะปฏิบัติวิปัสสนาล้วน ๆ ที่เรียกว่า วิปัสสนายานิก คือ ผู้มีวิปัสสนาล้วนๆ แต่อย่างน้อยก็จะต้องอาศัยกำลังทางสมาธิจิต ในระดับขณิกสมาธิ ขึ้นไป จึงสามารถจะพิจารณาสรรพสิ่งตามความเป็นจริงได้ และถูกต้อง เพราะมีพื้นฐานทางจิตที่ดี ฉะนั้น การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในงานวิจัย ย่อมมีการพรรณนาถึงสมาธิบ้างในบางส่วน เพื่อให้เห็นความสำคัญของสมาธิ ที่มีผลต่อการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ด้วยเหตุผลที่ว่า การบรรลुरुธรรมในพระพุทธศาสนา มี ๒ อย่าง คือ อย่างแรก ถ้าเจริญสมาธิภาวนา ก็สามารถบรรลุด้วยเจโตวิมุตติ หลุดพ้นด้วยใจ และอย่างที่สอง ถ้าเจริญวิปัสสนาภาวนา ก็สามารถบรรลุด้วยปัญญาวิมุตติ หลุดพ้นด้วยปัญญาที่เกิดจากการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน^๖

หลักการปฏิบัติสมณะและวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น ก็เพื่อให้พุทธบริษัทได้นำมาปฏิบัติตามเพื่อยังประโยชน์ในการดำเนินชีวิตประจำวัน และประโยชน์สูงสุดให้เกิดขึ้นภายในตน อันเป็นการแก้สาเหตุของปัญหาในระดับเบื้องต้นได้เป็นอย่างดี เนื่องจากว่ามนุษย์ทุกคนทุกสมัยย่อมจะประสบกับปัญหามากมายประการอยู่ไม่สิ้นสุด พระพุทธศาสนาจึงสอนให้แก้ปัญหาทั้งด้านนอกด้านในไปพร้อม ๆ กัน ทั้งทางสังคมและทางจิตใจของบุคคล กล่าวคือในด้านนอกก็ใช้ศีลแก้ปัญหาทางกายและวาจา ส่วนด้านในที่เกี่ยวข้องกับจิตใจและปัญญาก็ใช้หลักวิปัสสนากัมมัฏฐานเป็นหลักปฏิบัติตาม เพื่อจะได้ละ ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความเห็นแก่ตัว เป็นต้นให้เบาบางลงไปและสามารถเอาชนะจิตใจที่เป็นฝ่ายอกุศลเป็นบาป ก่อโทษด้วยการเจริญคุณธรรมตามลำดับ เพราะ

^๕ พุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๒/๒๔.

^๖ พุ.ธ. (ไทย) ๓๓๒, พุ.ธ. (ไทย) ๒๒๑

ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่มนุษย์ต้องประสบกันมาทุกยุคทุกสมัย ก็เหมือนกัน คือ คนมีความเห็นแก่ตัว ขาดความเมตตา มีความริษยา รักสุขเกลียดความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น^๓

ในส่วน of ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน ซึ่งเป็นสาขาของวัดอัมพวัน ได้ก่อตั้งขึ้นตามเจตนารมณ์ของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ ฐิตธมฺโม) เจ้าอาวาสวัดอัมพวัน เจ้าคณะจังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งต้องการสร้างศูนย์ปฏิบัติธรรมแห่งนี้ขึ้นเพื่อนำของดีคืนสู่จังหวัดขอนแก่น ให้การพัฒนาจิตใจแก่ประชาชนและเยาวชนของชาติ^๔ แต่งตั้งให้พระครูภาวนาวิสุทธิ (ธีรวัฒน์ ฐานุตโร) เป็นผู้อำนวยการศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน ซึ่งพระครูภาวนาวิสุทธิได้พัฒนาศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวันแห่งนี้ ไม่ว่าจะเป็นด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากรและด้านสาธารณูปการต่างๆ ทำให้มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน เป็นศูนย์ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่รองรับ ผู้ปฏิบัติธรรมทุกเพศทุกวัย จากหน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน

การศึกษาวิจัยในเรื่องนี้ผู้ศึกษาวิจัยต้องการศึกษาถึงผลการปฏิบัติวิปัสสนาของชาวพุทธที่เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ว่ามีความเข้าใจในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานมากน้อยแค่ไหนเพียงใด นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างไรบ้าง และมีวิธีการใดบ้างที่จะทำให้การฝึกอบรมวิปัสสนากรรมฐานเป็นที่สนใจของชาวพุทธ มากยิ่งขึ้น เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาปรับปรุงและพัฒนาวิธีการอบรมให้กับชาวพุทธได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในอนาคต

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาหลักและวิธีการปฏิบัติธรรมของศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาการปฏิบัติธรรมตามแนวของศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวันกับการพัฒนาตนตามหลักไตรสิกขาของชาวพุทธ

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ดังนั้นขอบเขตในการวิจัยจึงเน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) และวิจัยภาคสนาม (Field Research) ซึ่งมีขอบเขตการศึกษาวิจัยดังนี้

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๕๑๖ – ๕๑๘.

^๔ นรินทร์ จริโมภาส, เวฬุวัน, (ขอนแก่น : ขอนแก่นการพิมพ์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา มีดังนี้

๑) ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ พระไตรปิฎก ภาษาไทยและภาษาบาลี คัมภีร์อรรถกถา ฎีกา

๒) ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ งานเขียนของนักวิชาการทางพระพุทธศาสนา และนักวิชาการสาขาอื่น ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติธรรมตามแนวของศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวันที่มีต่อการพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของชาวพุทธ ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษ รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านประชากรของกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

๑). พระสงฆ์ จำนวน ๕ รูป

๒). อุบาสก จำนวน ๑๐ คน

๓). อุบาสิกา จำนวน ๑๐ คน

รวม จำนวน ๒๕ รูป/คน

กลุ่มเป้าหมายได้มาโดยวิธีการเจาะจง (purposive sampling)

๑.๔ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

วิปัสสนา หมายถึง ความเห็นแจ้ง คือ เห็นตรงต่อสภาวะธรรมของสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นของมันเอง^๕

กรรมฐาน หมายถึง ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์อันเป็นที่ตั้งของใจ อุบายทางใจวิธีฝึกอบรมจิต^{๑๐}

การปฏิบัติ หมายถึง การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางไตรสิกขา

ชาวพุทธ หมายถึง ผู้ที่เข้ามาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน

ไตรสิกขา หมายถึง ศีล สมาธิ ปัญญา

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๗๖.

^{๑๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑.

๑.๕ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๑ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก)^{๑๑} ได้สรุปไว้ว่าการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ทำให้เราเข้าใจธรรมะได้ละเอียดขึ้น เช่น เข้าใจคำว่ารูป นาม และพระไตรลักษณ์ ทำให้มีสติระลึกรู้กับรูป นาม มีปัญญาในการดับทุกข์ทางกาย ทางใจ รู้จักวิธีดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ไม่หลง ไม่มัวเมา และเป็น คนมีเมตตา กรุณา ไม่เบียดเบียนหรือเอารัดเอาเปรียบกัน เป็นคนว่าง่าย สอนง่าย ไม่มีมานะทิฐิ ไม่ถือตัว มีกาย วาจา ใจบริสุทธิ์ และสามารถควบคุมตัวเองได้ในทุกสถานการณ์ ทำให้เราอยู่ในสังคม ได้อย่างเป็นสุข ไม่ก่อเวรภัยให้เกิดโทษทุกข์ตามมาเป็นสายโซ่ ดังปฏิจจสมุปบาทที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเปรียบไว้ สุดท้ายคือทำให้คนได้รับความสุข ๘ ประการ คือ สุขของมนุษย์ สุขทิพย์ สุขในฌาน สุขในวิปัสสนา สุขในมรรค สุขในผล และท้ายสุดคือสุขในพระนิพพาน ตามเหตุปัจจัย หรือตามสมควรแก่การปฏิบัติธรรมของตน

สันสนีย์ เสถียรสุต^{๑๒} ได้สรุปไว้ดังนี้ ใช้เป็นการกำหนดลมหายใจในทุกกิจการงาน เช่น ตื่นนอน ออกกำลังกาย อาบน้ำ ให้จิตอยู่ที่ลมหายใจ ฟึกที่จะรู้ตัวให้มากขึ้นว่ากำลังหายใจอยู่อย่างมีความสุข ฟึกให้มีลมหายใจที่อ่อนโยน ฟึกให้มีลมหายใจที่มีความสุขอยู่ ทุกขณะ ลมหายใจเป็นอาวุธอันศักดิ์สิทธิ์ที่ทำให้ชีวิตดีขึ้นเมื่อหายใจเข้าก็ให้มีความเมตตา มีความรัก มีความเข้าใจต่อชีวิตที่มีอยู่ เมื่อหายใจออก ควรมีความกรุณาต่อตนเองอย่างไม่มีอคติ จึงจะมีความกรุณาต่อคนข้างหน้าได้ทุกรูปแบบ เพราะเรามีความกรุณาที่ประกอบไปด้วยปัญญาอยู่ในใจ

นงเยาว์ ชาญณรงค์^{๑๓} ได้สรุปผลการวิจัยจากผู้ฝึกสมาธิแบบพุทธร จำนวน ๑๐๐ คน และผู้ฝึกสมาธิแบบทีเอ็ม จำนวน ๒๐ คน สรุปผลการวิจัย ดังนี้ ๑) การฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ ช่วยลดอาการนอนไม่หลับ ๒) การฝึกสมาธิทำให้นอนหลับสนิทสบาย พักผ่อนได้เต็มที่ ๓) การฝึกสมาธิทำให้การตอบสนองดีขึ้นมากกว่าเดิม ๔) การฝึกสมาธิเป็นการพัฒนาตัวเองในด้านจิตใจให้ทนยอมรับสภาพ และเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ ๕) การฝึกสมาธิทำให้สติปัญญา และความสุขุมรอบคอบดีขึ้น ๖) การฝึกสมาธิทำให้พฤติกรรมและบุคลิกภาพดีขึ้น ๗) การฝึกสมาธิทำให้ลดและ

^{๑๑} พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ), ความเป็นมาของวิปัสสนากรรมฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๓๒.

^{๑๒} สันสนีย์ เสถียรสุต, “การอบรมศิลปะเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยอานาปานสติภาวนา”, (ปฏิบัติเนื่องในวันอาสาฬหบูชา-เข้าพรรษา วันที่ ๑๓-๒๘ กรกฎาคม ๒๕๔๕) : หน้า ๑๕-๒๐.

^{๑๓} นงเยาว์ ชาญณรงค์, “ศึกษาเปรียบเทียบการทำสมาธิของพุทธศาสนาและทีเอ็ม”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๕).

งดเว้น สิ่งเสียดิตต่างๆได้ ๘) การฝึกสมาธิทำให้เพิ่มผลของงาน ๙) การฝึกสมาธิช่วย รักษาและ
บรรเทาอาการป่วยต่าง ๆ ๑๐) การฝึกสมาธิเปลี่ยนให้บุคคลมีความเชื่อเรื่องบุญ-บาป ๑๑) การฝึกอา
นาปานสติผลที่ฝึกคือ มีผลดีต่อสุขภาพ ร่างกาย จิตใจ สมอง และสติปัญญา รวมไปถึงเป็นการ
พัฒนาชีวิตให้ดีขึ้นตามลำดับ

พระมหาบุรณะ ชาตเมโธ ได้กล่าวถึง การเจริญสติและปัญญาในการคุ้มครองอินทรีย์
เพื่อจะรักษาสภาพของจิตไม่ให้หลงไปตามกิเลสที่เข้ามากระทบ ความตอนหนึ่งในวิทยานิพนธ์เล่ม
นี้ความว่า บุคคลรักษามโนอินทรีย์ ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ด้วยความสำรวมระวัง เรียกว่า สติสังวร
ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสแสดงว่า “ภิกษุรักษามโนอินทรีย์คือจักขุชื่อว่าถึงความสำรวมในจักขุอินทรีย์”^{๔๔}
ถ้าบุคคลทั่วไปพึงรู้เลือกรับอารมณ์ที่พอเหมาะ เช่นจะชมรายการโทรทัศน์หรือฟังวิทยุก็ควรจะชม
หรือฟังรายการที่เหมาะสม ควรปิดกั้นกระแสกิเลสด้วยบานประตูคือสติ หรือคอยปิดกั้นกระแส
กิเลสที่เข้ามาทางอายตนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ด้วยสติ แต่ถ้าจะตัดกระแสกิเลสเหล่านั้นต้อง
ตัดด้วยปัญญา^{๔๕}

วัชร ทอมนอญ ได้กล่าวไว้ในวิทยานิพนธ์ ตอนหนึ่งว่า ในเบื้องต้น การเจริญสติปัญ
ฐาน ๔ เพื่อประโยชน์ของตนเอง และช่วยเหลือเกื้อกูลผู้อื่นที่ประสบความทุกข์ให้พ้นทุกข์ และที่มี
ความสุขแล้วให้สุขยิ่งขึ้นไป ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวว่า สติปัญญาฐาน ๔ คือ การปฏิบัติเพื่อให้
สามารถเฝ้าดูปรากฏการณ์ในธรรมชาติของตนเอง ซึ่งก่อให้เกิดวิธีการคิดที่ไม่ก่อความทุกข์กับ
ตนเองเพิ่มขึ้น โดยในมหาสติปัฏฐานสูตร และ อานาปานสติสูตร ซึ่งเป็นพระสูตรที่สำคัญซึ่งเน้น
เรื่องสติที่จะนำไปสู่สมาธิและปัญญา เมื่อใดก็ตาม ที่แลเห็นสภาพความเป็นจริงของชีวิต ไม่ตกอยู่
ในอิทธิพลของความกลัว และกิเลส อิสระภาพทางจิตก็จะเกิดขึ้น และจะสามารถช่วยผู้อื่นได้มาก
ขึ้นด้วยสติปัญญาฐาน ๔ เป็นวิธีการปฏิบัติโดยใช้สติเป็นที่ตั้ง และนำเทคนิคการมีสติในปัจจุบัน ซึ่งมี
ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ส่งผลต่อการลดความเครียด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อไม่ให้เกิดความกังวล
คร่ำครวญถึงอดีตที่ผ่านมา และกังวลถึงอนาคตที่ยังไม่มาถึง^{๔๖}

^{๔๔} ที.สี.(ไทย) ๘ / ๒๑๓ / ๗๐

^{๔๕} พระมหาบุรณะ ชาตเมโธ, “การศึกษาอิทธิพลของอายตนะ(สื่อ) ที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต”,
วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาวิชาธรรมนิเทศ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๔ - ๑๒๕.

^{๔๖} วัชร ทอมนอญ, “การศึกษานำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการให้การปรึกษาเพื่อลด
ความเครียดของผู้ติดเชื้อเอชไอวีในโครงการของโรงพยาบาลบาราบาราศาครุ”, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตร
มหาบัณฑิต, (สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๑), หน้า ๕๒.

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวถึงอานาปานัสสติภาสกรูปได้ว่า อานาปานัสสติภาสกรูป เมื่อบุคคลเจริญดีแล้ว จะทำให้มีอนามยัคคีทั้งทางกายและทางจิต จิตจะมีสมรรถนะมากขึ้น คือคิดเก่ง จำเก่ง สามารถทำหน้าที่จิตได้อย่างดีเป็นจิตนิมนวลอ่อนโยนควรแก่การทำงานที่เรียกว่า กัมมณียะ จิตเช่นนี้จะคิด จะนึก จะตัดสินใจ หรือคิดการใดๆ จะจำเก่ง แม้แต่เรื่องเล็กๆ น้อยๆ ก็จะเรียกความจำกลับมา^{๓๓}

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) กล่าวว่า การฝึกสติทำให้เกิดประโยชน์มากมายทั้งทางโลกและทางธรรม ดังนี้ ๑) สติเป็นเครื่องเตือนอยู่ ปลุกคนให้ตื่นอยู่เสมอ ๒) สติจำปรารภในสิ่งที่พึง ๓) สติทำคนให้ได้รับความเจริญทุกเมื่อ ๔) สติทำคนให้ได้รับความสุข ๕) สติทำคนให้เป็นผู้ประเสริฐทุกวัน ๖) สติทำคนให้ได้มนุษย์สมบัติ สวรรค์สมบัติ นิพพานสมบัติ^{๓๔}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงอานาปานัสสติภาสกรูปได้ว่า อานาปานัสสติสมาธิ เป็นข้อปฏิบัติได้ทั้งในทางสมถะและวิปัสสนา หมายความว่า จะใช้ปฏิบัติเพื่อมุ่งผลฝ่ายสมาธิแน่วแน่ไปอย่างเดียวก็น่าได้ หรือจะใช้เป็นฐานปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐานครบทั้ง ๔ อย่างก็ได้ เพราะเป็นข้อปฏิบัติที่เอื้อต่อสมาธิจิตในการใช้เป็นสนามปฏิบัติการของปัญญาได้เต็มที่ เป็นสมาธิที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญมาก รวมทั้งทรงสนับสนุนให้พระภิกษุทั้งหลายปฏิบัติ และพระองค์เองทรงใช้เป็นวิหารธรรมทั้งก่อนและตรัสรู้^{๓๕}

พระศรีวิธาน วิ. ได้กล่าวไว้ในบทความว่า การปฏิบัติวิปัสสนาธุระเป็นหน้าที่หลักอย่างหนึ่งของพุทธศาสนิกชน ควบคู่กับคันถธุระ การศึกษาคำสอนของพระพุทธเจ้าที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎกและอรรถกถา วิธีชีวิตของภิกษุสงฆ์ นอกจากจะมีความเป็นผู้นำด้านความรู้ในพระไตรปิฎกแล้ว ยังต้องพัฒนาตนให้เป็นพระสงฆ์ในอุดมคติ ด้วยการพัฒนาด้านนั้น จะต้องอาศัยหลักการปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน เพื่อฝึกฝนอบรมโศฬสญาณหรือญาณ ๑๖ อันเป็นวิชาขั้นสูงให้เกิดขึ้นในสันดาน จุดมุ่งหมายของการปฏิบัติพระกัมมัฏฐานนั้นก็เพื่อชำระจิตของผู้ปฏิบัติให้

^{๓๓} พุทธทาสภิกขุ, คู่มือศึกษาและปฏิบัติธรรมแบบอานาปานสติ ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเฮลโลการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๓), หน้า ๑๐.

^{๓๔} พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ ป.ธ. ๘), วิปัสสนากรรมฐาน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๕.

^{๓๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๕.

บริสุทธิ์สะอาดหมดจด จนกระทั่งถึงบรรลุมรรคผลนิพพาน อันเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดทางพระศาสนา^{๒๐}

พร รัตนสุวรรณ ได้กล่าวถึงหลักการอานาปานัสสติสมาธิ สรุปได้ว่า อานาปานัสสติสมาธิ คือสมาธิที่ประกอบด้วยสติกำหนดลมหายใจเข้าออก หมายความว่าสมาธิทุกอย่างจะเกิดผลได้ต้องมีสติเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ถ้าปราศจากสติแล้ว สมาธิก็เกิดขึ้นไม่ได้ และสตินั้นกำหนดอารมณ์ได้หลากหลาย เช่น จะกำหนดที่กาย ที่เวทนา ที่จิตหรือที่ธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ แต่เฉพาะอานาปานัสสติสมาธินี้ หมายเอาสติที่กำหนดลมหายใจเข้าออกเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงเรียกว่า อานาปานัสสติสมาธิ^{๒๑}

บรรจบ บรรณรุจิ ได้กล่าวถึงการบรรลุมรรคในชาติปัจจุบันของพระสาวกทั้งหลายไว้พอสรุปความได้ว่า การบรรลุมรรคในชาติปัจจุบันของพระสาวกทุกรูป ไม่ได้ขึ้นอยู่กับวรรณะสถานะทางสังคม กำเนิด การศึกษา มีพระสาวกมาจากวรรณะกษัตริย์ วรรณะพราหมณ์ วรรณะแพศย์ วรรณะศูทร วรรณะจัณฑาล และวรรณะหีนชาติ พระสาวกนั้นมีทั้งที่เคยเป็นกษัตริย์ เคยเป็นพราหมณ์ เคยเป็นนักธุรกิจ และเคยเป็นคนรับใช้ ท่านเหล่านี้ได้ฟังธรรมของพระพุทธเจ้าแล้ว ความแตกต่างทางวรรณะมิได้เป็นอุปสรรค เพราะทุกท่านมีอุปนิสัยที่จะบรรลุมรรคได้ อุปนิสัยเป็นคุณสมบัติส่วนตัวของพระสาวกแต่ละรูป^{๒๒}

พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย กนฺตสีโล)^{๒๓} ได้กล่าวถึง ตำนานเมืองขอนแก่นและวัดโพธิ์บ้านโนนทัน ในสมัยท้าวเมืองแพนผู้สร้างเมืองขอนแก่น ซึ่งเมื่อก่อนเรียกว่าบ้านบึงบอน (ปัจจุบัน บึงแก่นนคร) วัดโพธิ์แห่งนี้หากนับตามหลักฐานที่ปรากฏปีที่สร้างวัด(พ.ศ. ๒๓๗๕) มาจนถึงปัจจุบัน (๒๕๕๐) วัดโพธิ์มีอายุได้ ๑๗๕ ปี เมื่อท้าวเมืองแพนมาสร้างเมืองขอนแก่นที่ริมบึงแก่นนครแล้ว ท่านก็ได้ปฏิสังขรณ์วัดเก่าแก่แห่งนี้ขึ้นจนกลายเป็นวัดที่สำคัญวัดหนึ่งในเมืองขอนแก่น และหนังสือเล่มนี้ก็ได้อธิบาย ไขปริศนาธรรมภาพจิตรกรรมศาลาโพธิสาร พร้อมตีความผญาภาษิตธรรมที่ประกอบภาพ เพื่อให้เกิดปัญญา

^{๒๐} พระศรีวิธาน, “หลักการปฏิบัติพระกัมมัฏฐานในพระไตรปิฎก” ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เก็บเพชรจากคัมภีร์พระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒), หน้า ๓๐๑-๓๐๒.

^{๒๑} พร รัตนสุวรรณ, คู่มือการฝึก อานาปานัสสติสมาธิ การฝึก กสมาธิด้วยวิธีกำหนดลมหายใจเข้า-ออก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๔๕), หน้า ๒๔.

^{๒๒} บรรจบ บรรณรุจิ, อธิติมหาสาวก, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๖๖), หน้า ๕๑.

^{๒๓} พระครูภาวนาโพธิคุณ (สมชาย กนฺตสีโล), ธรรมทายาท ชุดที่ ๗ ย้อนรอยอดีตธรรมหลวงปู่โพธิ์, (ขอนแก่น : คลังนาโนวิทยา, ๒๕๕๑), หน้า ๒.

พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ)^{๒๔} ได้กล่าวถึง รูปแบบในการเผยแผ่แบบพระพุทธเจ้า ในการแสดงการตอบคำถาม ๔ วิธี ดังนี้ ๑) เอกังสพยากรณ์ คือ ทรงชี้แจงแสดงไปแนวเดียว ไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทำดีได้รับผลคือความสุข ทำชั่วได้รับผลคือความทุกข์ ๒) ปฏิปุจฉาพยากรณ์ ย้อนถามก่อนแล้วจึงตอบ ๓) วิภังชพยากรณ์ คือ การเอาเรื่องที่เขากล่าวหรือต้องการแสดง มาจำแนกแยกออกให้ชัดเจน ๔) ฐปนียพยากรณ์ คือ เรื่องไร้สาระไม่ควรตอบ วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ๖ ประการ ๑) อุปสันนกถา เป็นการนั่งสนทนากัน ๒) ธรรมกถา เป็นพระพุทธคำรัสสั้นๆ ง่ายต่อการเข้าใจ ๓) โอวาท ทรงประทานโอวาทสั้นตามปกติ ทรงแสดงอุดมการณ์ หลักการหรือวิธีการ ๔) อนุสาสนี คือ เป็นคำสอนในลักษณะซ้ำๆ ครั้งแล้วครั้งเล่า ย้ำเตือนอย่างต่อเนื่อง ๕) ชัมมสากัจจา คือ การสนทนาธรรมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันและกัน ๖) ธรรมเทศนา คือ การเทศน์หรือแสดงเป็นลักษณะการขับออกเหตุผลในเรื่องนั้นๆ ข้อความส่วนมากค่อนข้างยาว

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การปฏิบัติธรรมเจริญสติในพระพุทธศาสนา เน้นมหาสติปัฏฐาน ๔ คือ การพิจารณาหรือกำหนดสติในกาย เรียกว่า กายานุปัสสนา การพิจารณาเวทนา (สิ่งที่มากระทบใจทำให้เกิดสุขทุกข์และไม่สุขไม่ทุกข์) เรียกว่า เวทนานุปัสสนา การพิจารณาจิต เรียกว่า จิตตานุปัสสนา และการพิจารณาธรรม เรียกว่า ชัมมานุปัสสนา โดยกล่าวให้สั้นก็คือ พิจารณารูปและนามนั่นเอง

๑.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระมหารุ่งเรือง รุกขิตมฺโม (ปะมะชะ) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน พบว่า เขาชนมีปัญหและอุปสรรคในการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานต่างกัน เช่น บางคนขาดความศรัทธาในการปฏิบัติ บางคนไม่เคยรู้มาก่อนว่าการปฏิบัติธรรม คืออะไรและทำไปเพื่อประโยชน์อะไรจึงไม่รู้เป้าหมายของการปฏิบัติธรรมระยะเวลาในการปฏิบัติธรรมมีน้อยเกินไปทำให้การปฏิบัติธรรมไม่ต่อเนื่องและส่วนใหญ่ไม่ต้องการปฏิบัติเคร่งครัดเกินไปจึงควรมีกิจกรรมอื่นมาช่วยเสริมในการปฏิบัติธรรม เพื่อให้เขาชนมีความรู้สึกผ่อนคลายไม่เครียดเป็นต้น จากการติดตามผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานของเขาชนหลังจากสิ้นสุดแต่ละโครงการปรากฏว่าเขาชนเกิดการพัฒนาพฤติกรรมอันพึงประสงค์ดีขึ้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ ๑๐-๒๐ วันแล้วนั้นพฤติกรรมแบบเดิมๆ ก็ย้อนกลับมาสู่วิถีชีวิตเหมือนแต่ก่อนอีกครั้งแสดงว่าการปฏิบัติธรรมสามารถขัดเกลาพฤติกรรมหยาบได้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งแนวทางแก้ไขจะต้องมีการปฏิบัติให้ต่อเนื่อง โดยนโยบายกระทรวงศึกษาธิการและผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดการศึกษาตามแนวทางของไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติธรรมให้กับเขาชนต่อไป

^{๒๔} พระเทพดิลก (ระแบบ ฐิตญาโณ), พุทธวิธีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แปดสิบเจ็ด, พ.ศ. ๒๕๔๕), หน้า ๘๑.

ตลอดถึงการสร้างบรรยากาศสิ่งแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติธรรมในโรงเรียนด้วย มีกิจกรรมปฏิบัติธรรมร่วมกันก่อนเข้าห้องเรียน ซึ่งเป็นกระบวนการจัดเกลาจิตใจก่อนที่จะเรียนรู้วิชาการต่างๆ ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนเข้ามาปฏิบัติธรรมในช่วงปิดภาคเรียน หรือในวันหยุดราชการ^{๒๕}

สุมาลี อินทรวนิช^{๒๖} ได้ทำการวิจัยเรื่องกรณีศึกษาวิธีปฏิบัติธรรมและ ผู้เข้าปฏิบัติธรรมตามแนวทางของคุณแม่สิริ กรินชัย ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า การปฏิบัติตามแนวทางสติปัฏฐานสูตรซึ่งมี ๔ ฐานคือกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เวทนานุปัสสนา สติปัฏฐาน จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน และธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน มีการเจริญกรรม นังสมาธิ การเจริญสติให้รู้ทันปัจจุบัน อารมณ์ นั่นคือ ผู้ปฏิบัติสามารถกำหนดรู้และพิจารณาให้เห็นแจ้งด้วยตนเองว่า ใจเป็นผู้กระทำ ส่วนกาย คือสิ่งไม่รู้นี้ เป็นเครื่องประกอบหรือเป็นเพียงอุปกรณ์ของใจ หรือนามเท่านั้น ดังนั้น ถ้าจะกำหนดรู้และพิจารณาให้ได้ปัญญาแล้ว ต้องสังเกตดูที่ใจ ที่อริยาบถต่าง ๆ ที่ปรากฏทางรูปกาย ซึ่งผู้ปฏิบัติสามารถรู้ได้เฉพาะตน

กนิษฐรัตน์ แสงจันทร์^{๒๗} ได้ทำการวิจัยเรื่องความรู้ ทักษะและการใช้ประโยชน์จากธรรมะของผู้ปฏิบัติกรรมฐานที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้เข้าปฏิบัติกรรมฐานส่วนใหญ่ต้องการพัฒนาชีวิตตนเองให้ดีขึ้น โดยนำธรรมะจากการปฏิบัติกรรมฐานไปใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต เป็นหลักในการดำเนินชีวิต และพัฒนาจิตใจ ตลอดจนสติปัญญาของตนเองให้สูงขึ้น อีกทั้งยังเป็นการสร้างบุญกุศลให้แก่ตนเองและบุคคลในครอบครัว ส่วนทักษะที่มีต่อการปฏิบัติธรรมวิปัสสนากรรมฐานนั้น ทุกคนตอบสนองระดับ คือ ดี กับ ดีมาก เพราะทำให้พวกเขาได้พัฒนาตนเองทางด้านพฤติกรรม คือ กาย วาจา และสามารถพัฒนาทางด้านปัญญาได้ด้วย

^{๒๕} พระมหารุ่งเรือง รุกขิตธมฺโม (ปะมะชะ), “ผลการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน : ศึกษากรณีเยาวชนผู้ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ณ ศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น,” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘), บทคัดย่อ.

^{๒๖} สุมาลี อินทรวนิช, “กรณีศึกษาวิธีปฏิบัติธรรม และผู้ปฏิบัติธรรมตามแนวทางของคุณแม่สิริ กรินชัย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขาวิชาปรัชญา : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่), ๒๕๓๑.

^{๒๗} กนิษฐรัตน์ แสงจันทร์, “ความรู้ ทักษะ และการใช้ประโยชน์จากธรรมะของผู้ปฏิบัติกรรมฐาน ที่วัดอัมพวัน จังหวัดสิงห์บุรี”, **วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต**, (สาขานิเทศศาสตรพัฒนาการ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๓.

อนุชา สมจิตร^{๒๘} ได้ทำการวิจัยเรื่องผลของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลจากการปฏิบัติกรรมฐานด้วยการเจริญสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งฝึกสอนโดยคุณแม่ ดร.สิริ กรินชัย ผลของการวิจัยพอสรุปได้ว่า เมื่อบุคคลได้เจริญสติปัฏฐาน 4 ด้วยการเดินจงกรม นั่งสมาธิ และเจริญสติในอิริยาบถทุกขณะแล้ว จะสามารถปรับเปลี่ยนความเป็นปुरुชน (คนมีเดบอด) ผู้มีอวิชา ให้ลดละหรือบางเบาจากกิเลส คือ โลภะ โทสะและโมหะทั้งปวง จนสามารถเกิดวิชาหรือความรู้แจ้งตามสภาพแห่งความเป็นจริงขึ้นในจิตใจ ส่วนกายก็จะผ่อนคลายอันเนื่องมาจากจิตใจที่บริสุทธิ์หมดจด และหากยังคงปฏิบัติต่อไปอีก ก็จะสามารถเข้าสู่ความเป็นกัลยณปุณณ คือบุคคลผู้บางเบาจากกิเลส และหากยังคงปฏิบัติต่อไปอีกก็สามารถก้าวขึ้นสู่ญาณอันสูงสุดได้ในที่สุด

พระมหาเข้มทอง ดนฺติปาโล^{๒๙} ได้ทำวิจัยพบว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวของพระครูโพธิสารคุณ มีจุดเด่น ๖ ประการ คือ ๑) ความเป็นผู้หนักแน่นในหลักปฏิสันถาร ๒) ความชำนาญในการฝึกสมาธิเป็นเวลานาน ๓) ความเป็นผู้มีจิตที่ไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม ๔) ความมีเมตตาธรรมที่ประเสริฐ ๕) ความเป็นผู้รู้วาระจิตของบุคคล และ ๖) รู้จักใช้กุศโลบายในการสั่งสอน หลักการและวิธีการสอนวิปัสสนา มีดังนี้ ๑) บุญกิจเบื้องต้น เช่น วิธีสมาทานพระกรรมฐาน การแผ่เมตตา ๒) วิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน คือการเดินจงกรม นั่งสมาธิตามหลักสติปัฏฐานสี่ ๓) ศึกษาในประเด็นย่อยอื่นๆ เช่น การสอบถามอารมณ์

พระสมบัตร จิตญาโณ (สุขประเสริฐ)^{๓๐} ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับวิปัสสนากัมมัฏฐานจากการศึกษาพบว่า กัมมัฏฐานในพระไตรปิฎกมีหลักการในการเจริญจิตภาวนามี ๒ แบบคือ สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา สมถภาวนาคืออุบายทำให้จิตสงบจากกิเลส ส่วนวิปัสสนาภาวนาคืออุบายให้เกิดปัญญารู้แจ้งตามความเป็นจริงในสัมมาทิฐิ การเผยแผ่พระพุทธเจ้าก็มีการเผยแผ่หลายรูปแบบ เช่น พุทธกิจที่พระพุทธองค์เผยแผ่เป็นประจำ คือ ๑) ปุพฺพฃเห ปิณฺหาปาทนฺจ ในเวลาเช้า ออกรับบิณฑบาต ๒) สายณฺเห ฌมฺมเทศนํ เวลาเย็นทรงแสดงธรรม ๓) ปโทเส ภิกฺขุโสภาทํ เวลาค่ำ

^{๒๘} อนุชา สมจิตร, “ผลของการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลจากการปฏิบัติกรรมฐานด้วยการเจริญสติปัฏฐาน ๔ ซึ่งฝึกสอนโดยคุณแม่ ดร.สิริ กรินชัย”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (สาขาศาสนาเปรียบเทียบ : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๓๕.

^{๒๙} พระมหาเข้มทอง ดนฺติปาโล, “ศึกษาการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางของพระครูโพธิสารคุณ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗).

^{๓๐} พระสมบัตร จิตญาโณ (สุขประเสริฐ), “ศึกษาเปรียบเทียบหลักวิปัสสนากัมมัฏฐานในพระไตรปิฎกกับแนวปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานวัดโพธิ์บ้านโนนทัน”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

ประธานโอวาทแก่ภิกษุ ๔) อพุทธศตเทวปณฺหํ ที่ยงคฺนฺทรวงคอบปญฺหาเทวค ๕) ปจฺจุสฺเสว คเตกาเล ภพฺพาภพฺเพ วิโลกนํ จวนสวํทรวงตฺรวสฺสํทวํที่สามารบรฺรคฺชรรณํนคฺวร หลัการการปฏิบัติ หมายถึงการปฏิบัติทั้งสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา สำนักวิปัสสนากัมมัฏฐานวัดโพธิ์บ้านโนนทัน ได้นำหลักการปฏิบัติทั้งที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คือหลักมหาสติปัฏฐานสูตร และแนวทางของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในวิธีปฏิบัติ คือ ศึกษาเรื่องสติอยู่กับรูปนามเพื่อให้เห็นรูปนามตามความเป็นจริง ขึ้นตอน เจริญวิปัสสนามีวิปัสสนาและสมถะควบคู่กันไปด้วยการกำหนดสติในอารมณ์ปัจจุบันในสติปัฏฐานสี่ แนวทาง เป้าหมาย เพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน ประโยชน์ในโลกหน้า ประโยชน์อย่างยิ่ง วัตถุประสงค์คือเห็นแจ้งตามความเป็นจริงทำคุณงามความดีเกิดประโยชน์ฝ่ายตนและคนอื่น ผลที่ได้รับคือความสมบูรณ์แห่งศีล สมาธิ ปัญญา บรรลुวิชา ๘ อภิญญา ๖ ปฏิสัมภิทาญาณ ๔

จากการศึกษาเอกสารและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นภารกิจที่มีคุณค่ามหาศาล ที่ก่อให้เกิดประโยชน์ทั้ง ๒ ฝ่าย คือ ผู้ให้การอบรม และผู้รับการอบรม พระพุทธเจ้าทรงปรารถนาให้มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายพ้นทุกข์ จึงได้ทรงดำเนินงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้วยวิธีการอันหลากหลาย โดยใช้อุปกรณ์ในการเผยแผ่ คือใช้สื่อในตนเอง และสิ่งที่เกิดตามธรรมชาติ เป็นเครื่องมือในการสอน ซึ่งมี ๔ รูปแบบ คือแสดงธรรม ทรงทำอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ ปรากฏพระวรกายให้เลื่อมใส และแสดงสื่อตามธรรมชาติ ซึ่งการเผยแผ่ในสมัยพุทธกาลถือว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งที่ทาคนให้พ้นทุกข์การเผยแผ่จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจ กอปรกับสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ ๑ ได้ดำเนินงานเผยแผ่ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดขอนแก่น แห่งที่ ๑

๑.๖ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ด้วยการศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ (primary sources) จากพระไตรปิฎก วรรณคดี และข้อมูลทุติยภูมิ (secondary sources) จากเอกสาร บทความต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยจะได้ดำเนินการวิจัย (Research Process) ตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

๑.๖.๑ ศึกษาข้อมูลหลักจากพระไตรปิฎก รวมทั้งวรรณคดี อนุฎีกา และปกรณ์วิเสสอื่น ๆ

๑.๖.๒ ศึกษาผลงานทางวิชาการอื่น ๆ ที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย และสื่อสิ่งพิมพ์ออนไลน์ต่างๆ ตลอดจนจากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องโดยการศึกษาภาคสนาม

๑.๖.๓ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาด้วยวิธีวิจัยอย่างเป็นระบบ

๑.๖.๔ สรุปผลและนำเสนอผลการวิจัยอย่างเป็นระบบต่อไป

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๗.๑ ได้ทราบหลักและวิธีการปฏิบัติธรรมของศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน

๑.๗.๒ ได้ทราบผลการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติธรรมของชาวพุทธที่มีต่อการพัฒนาการตามหลักไตรสิกขาของศูนย์ปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวัน

๑.๗.๓ นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปเป็นข้อมูลวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ของสำนักปฏิบัติธรรมสวนเวฬุวันและอื่นๆ ต่อไป